

“turns” in historiography. In particular, he is critical of scholars like Hayden White and Keith Jenkins, who have relocated historical writing to the aesthetic sphere, claiming that the only past reality is the “representation” of history. For Torstendahl, this position makes it impossible for historical research to reach new knowledge of the past. Thus, he emphasizes that the acceptance of multiple perspectives in historical research by no means results in relativism and subjectivism.

I agree with Torstendahl that the aestheticization of history is problematic for both epistemological and ethical reasons. But one does not have to be postmodernist to argue that the linguistic turn has shown that historical research has a substantial interpretive component, and thus involves the construction of the past. An elaborated example is Reinhart Koselleck's work on conceptual history. It highlights the dependence of historical interpretation on the conceptual sources of those who live history and those who study it, yet without promoting aesthetic subjectivism or an “anything goes”-relativism.

At present, there is perhaps not yet enough research on the long-lasting effects of such reorientations as the linguistic turn. It is therefore too early to assess how the diverse epistemic cultures of the historical discipline have integrated or rejected these new theories of historical knowledge. A new historiographical revolution might be on the way, one that historians once again may fail to notice.

University of Turku

MARJA JALAVA

Karl Härter, Jörg Zapnik & Pär Frohnert (red.), *Kungariket Sverige och hertigdömena Pommern och Mecklenburg/Königreich Schweden und Herzogtümer Pommern und Mecklenburg: Repertorium der Policeyordnungen der Frühen Neuzeit*, Band 12.1 & 12.2 (Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann 2017). 1 019 s.

Då Gerhard Oestreich 1969 introducerade begreppet social disciplinering (*Sozialdisziplinierung*) i den akademiska debatten, utpekade han politistadgorna som den främsta källan för att utforska detta nyare tidens fenomen. Ända sedan högmedeltiden hade menigheten runtom i Europa överhopats med en alltmer tilltagande ström av förordningar, mandat, förbud, plakat, med mera som i detalj reglerade samhället och den enskildes liv från födseln till döden: dop, bröllop, begravning, kläder, mat, drycker, mynt, mått, vikt, bergsbruk, hantverk, handel, arbets- och lönevillkor, kredit, landsvägarnas

underhåll, varukvalitet, lyxförbud, landsköp, majmieseri, rödmålning av trähus, midsommarfirande, etcetera. Det redan stora antalet stadgor ökade hela tiden, inte minst till följd av att de på grund av den dåliga efterlevnaden måste upprepas med jämna mellanrum.

Statens framväxt och individens disciplinering betraktades av Oestreich som två sidor av en och samma process. Det handlade om en för den enskilde individen allestädes närvarande (*allgegenwärtig*) fundamental disciplinering (*Fundamentaldisziplinierung*), vilket inte minst den stora mängden av påbjudna politistadgor vittnar om. I längden ledde processen enligt Oestreich bland annat till undersåtarnas fostran till dugliga och lydiga arbetare (*Erziehung zu sauber geordneter Arbeit*). I samma riktning pekar svenska ordspråk från 1600-talet som till exempel "Godh Löhn och strängt straff giöra en godh Politij".

Ordet *politi* syftade på såväl den offentliga ordningen som på stadgorna som redskap för att upprätthålla denna ordning. De avsåg i första hand sådana tvisteämnen som tidigare inte varit föremål för lagstiftning och som hade sin upprinnelse utanför den allmänna lagen i anslutning till näringslivets, främst bergsbrukets, hantverkets och handelns expansion. På detta sätt kom politilagstiftningen att i hög grad omfatta ekonomiska ärenden. Den hade från början haft en stark koppling till städerna som främst uppbar näringslivets utveckling. Efter hand övertogs politilagstiftningen emellertid av furstarna som hade möjlighet att påtvinga efterlevnaden i hela landet. Den första politiförordningen med giltighetsanpråk för ett större territorium stipulerades 1516 av hertigarna av Mecklenburg. Den första rikspolitiförordningen beslutades om av riksdagen i Augsburg 1530. Vad gäller Sverige så verkar politilagstiftningen ha gjort sitt inträde omkring 1540 under den så kallade tyska perioden.

Det föreliggande tolfte bandet i repertoriet *Policeyordnungen der Frühen Neuzeit* inregistrerar 5 340 stadgor, varav 1 706 utfärdats av kungarna av Sverige under tiden 1521–1808 och 1 494 av hertigarna av Mecklenburg 1503–1800, medan 2 140 var pommerska förordningar, av vilka 273 kungjorts av hertigarna 1421–1648 samt 1 867 av de svenska kungarna 1648–1808. Tolfte bandets upplägg följer den systematik som presenterades i förteckningens första band (1996). Den ligger till grund för repertoriets samtliga band och ska säkerställa jämförbarhet mellan såväl banden som de upptagna länderna. Under 1600-talet ökade stadgornas antal alltmer och kulmen nåddes under 1700-talet, då mer än hälften av periodens samtliga politiförordningar utfärdades: Sverige 57,7%, Pommern: 67,3%, Mecklenburg: 86,1%. Bandet avrundas med tre register, ett med svenska respektive tyska begrepp och ett tredje som kombinerar svenska och tyska begrepp.

Redaktörerna Pär Frohnert, Jörg Zapnik och Rainer Schwieger inleder var

sin förteckning med bakgrundsinformation för att underlätta användningen av bandet. I den svenska förteckningens inledning härleder Pär Frohnert dessutom på såväl svenska som tyska politibegreppets uppkomst, etablering och betydelse utifrån förekomsten i de svenska källorna. Vidare redogör Frohnert för politins relation till begreppet ekonomi och drar slutsatsen att det för svensk del skulle "förordningslagstiftning rörande politi och ekonomi var[a] ett mer träffande begrepp". Trots att företeelsen fanns slog själva politibegreppet på det hela taget inte riktigt igenom i Sverige. Bönderna upplevde politistadgorna som intrång i det lokala självstyret. Det handlade mest om direkta kungliga förordningar som kom till stånd utan ständernas medverkan. Med sin starka ställning i riksdagen, den lokala självstyrelsen och de lokala domstolarna hade bondeståndet möjlighet att självt påverka lagstiftningen och bevaka sina intressen. Så bekräftades riksdagens rätt att i efterhand godkänna förordningar som av regeringen påbjöds mellan riksmötena bland annat genom 1649 års riksdagsbeslut.

Mot slutet av 1700-talet höll ordet *politi* på att ändra betydelse till att bli namnet på den gren av förvaltningen som ansvarar för ordningens upprätthållande. 1776 tillskapades policecorpset. I 1809 års författning användes inte längre begreppet *politi* om lagstiftning utanför den allmänna lagen, som nu enbart kallades "ekonomisk lagstiftning". Under 1800-talet minskade användningen av begreppet successivt för att vara helt försvunnet under 1930-talet. Idag är det så gott som okänt, vilket föranleder Pär Frohnert att anmärka på *Nationalencyklopedin* som använder *polis* i dess nutida bemärkelse (!) även om förhållanden på 1500-talet.

Bandets förtjänst ligger sammanfattningsvis i att det tillgängliggör en stor grupp källor och därmed bereder marken för jämförande historisk forskning om bland annat mentalitetshistoria, förändringen av människans beteende genom yttre påverkan under lång tid eller, med ett omvänt perspektiv, statens framväxt genom dess förmåga att öka kontrollen över individerna.

Greifswalds universitet

WERNER BUCHHOLZ

Kari Tarkiainen, *Moskoviten: Sverige och Ryssland 1478–1721* (Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland 2017). 484 s.

Hur uppfattade svenskarna och ryssarna varandra i äldre tider? Och hur bör de uppfatta varandra? Harald Hjärne, en ledande äldre historiker, var övertygad om att svenskarna inte skulle betrakta Ryssland som Sveriges "arvfiende". I avhandlingen *Muschoviten... Turcken icke olik*, av den mo-